

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/127/2017
Identifikačné číslo spisu:	5114232415
Dátum vydania rozhodnutia:	30.01.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:5114232415.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Machyniaka a sudcov JUDr. Rudolfa Čirča a JUDr. Daniely Švecovej v spore žalobcov 1/ K. D., narodeného XX. XX. XXXX, bývajúceho v U., N., 2/ U. D., narodenej XX. X. XXXX, bývajúcej v U., H., zastúpených Mgr. Petrom Balážom, advokátom so sídlom v Martine, ul. Na Bystričku 14A, proti žalovanej Prima banka Slovensko, a. s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, IČO: 31 575 951, zastúpenej SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Štefánikova 8, IČO: 36 853 186, o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky a primerané finančné zadostučinenie, vedenom na Okresnom súde Žiline pod sp. zn. 14C/295/2014, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 28. júna 2016 sp. zn. 11Co/471/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaná je povinná zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne náhradu trov dovolacieho konania, o výške ktorej bude rozhodnuté súdom prvej inštancie samostatným uznesením.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 24. septembra 2015 sp. zn. 14C/295/2014 prvým výrokom zamietol žalobu žalobcov, ktorou sa domáhali určenia porušenia ich práv ako spotrebiteľov vyplývajúcich im z vo výroku rozsudku označených ustanovení zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 250/2007 Z. z.“) a z ustanovení zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“). Druhým výrokom určil, že bod 4.6 Zmluvy o poskytnutí úveru č. 99/128/05 z 10. mája 2005 uzatvorenej medzi žalobcami a žalovanou v znení: „Banka má právo adekvátnym spôsobom meniť úrokovú sadzbu podľa bodu 4.4. Zmluvy v prípade, ak dôjde k zmene miery rizika Klienta. Zmena miery rizika Klienta môže súvisieť predovšetkým so zmenou rizikovej váhy Klienta podľa pravidiel stanovených Národnou bankou Slovenska. Pre posúdenie zmeny miery rizika Klienta sú rozhodujúce skutočnosti platné v čase podpisu Úverovej zmluvy v porovnaní so skutočnosťami platnými v čase vykonávanej zmeny. Príslušnú zmenu úrokovej sadzby je Banka oprávnená uskutočniť automaticky, bez dodatkov k Úverovej zmluve“, je neprijateľnou zmluvnou podmienkou a z toho dôvodu absolútne neplatným ustanovením zmluvy. V poradí tretím výrokom uložil

žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcom spoločne a nerozdielne sumu 1.194,98 eura do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Napokon rozhodol o trovách konania a povinnosti žalovanej zaplatiť súdny poplatok. V odôvodnení rozhodnutia k druhému výroku rozsudku uviedol, že bod 4.6 Zmluvy v znení vyššie spomenutom umožňuje meniť ustanovenia zmluvy jednostranne len na základe vôle veriteľa. Vychádzal zo zistenia, že možnosť jednostranného zvýšenia úrokovej sadzby bola stanovená na zmenu miery rizika klienta najmä (nie však výhradne) so zmenou rizikovej váhy klienta podľa pravidiel stanovených Národnou bankou Slovenska. Národná banka Slovenska ale nestanovuje kritériá hodnotenia klienta, ale kritériá pre postup banky pri správe rizík, teda voči širšiemu okruhu klientov a produktov. Neexistuje preto predpis, ktorý by jasne mohol stanoviť rozdiel v miere rizikovosti a miere zvýšenia úrokového rozpätia, a teda nemožno hovoriť ani o žiadnych pravidlách výpočtu a posudzovania kritérií rizík, čím sa vytvára svojvôľa veriteľa. Poukázal na postup žalovanej, ktorá ani po viacerých žiadostiach žalobcov nezrejmla dôvody aplikácie bodu 4.6 Zmluvy, ale odkazovala len na obchodné tajomstvo príslušných výpočtov miery rizikovosti klienta. Navyše, súd prvej inštancie na základe žalobcami predložených dokladov ani nezistil také zmeny, ktoré by odôvodňovali zmenu miery rizika. Postup žalovanej na základe bodu 4.6 Zmluvy bol netransparentný a svojvoľný. Dospel preto k právnomu názoru, že takéto ustanovenie Zmluvy je neprijateľnou zmluvnou podmienkou podľa § 53 ods. 4 písm. i) Občianskeho zákonníka a z tohto dôvodu neplatné. Námietku žalovanej o nedostatku naliehavého právneho záujmu na určení neprijateľnosti zmluvnej podmienky z dôvodu zániku právneho vzťahu vyhodnotil ako nedôvodnú. Žalobcovia sa totiž môžu na základe úspešného určenia neprijateľnosti zmluvnej podmienky domáhať vydania nárokov voči žalovanej, prípadne preventívne brániť pred uplatnením nárokov zo strany žalovanej. V rozsahu v akom tieto nároky nie sú premlčané má spotrebiteľ legitímne právo domáhať sa určenia neprijateľnosti zmluvnej podmienky. V danom prípade nemožno opomenúť ani skutočnosť, že priamym následkom uplatnenia neprijateľnej zmluvnej podmienky bol zánik právneho vzťahu. Keďže žalobcovia ako spotrebiteľia úspešne uplatnili porušenie svojho práva, následne po judikovaní neprijateľnej zmluvnej podmienky, im priznal podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z. právo na finančné zadost'účinenie. Aplikáciu uvedeného zákona odôvodnil tým, že predmetným zákonom došlo k zrušeniu zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa (ďalej len „zákon č. 634/1992 Zb.“), pričom podľa prechodného ustanovenia podľa doterajších predpisov sa mali dokončiť len prebiehajúce konania. Navyše, bolo povinnosťou veriteľa dať už existujúce zmluvy do súladu s platnými právnymi predpismi. Za primerané považoval priznanie finančného zadost'účinenia v sume 1.194,98 eur. Zohľadnil najmä, že žalovaná uplatnila voči žalobcom zvýšenú úrokovú sadzbu na základe neprijateľnej zmluvnej podmienky, že uplatnenie viedlo k ukončeniu právneho vzťahu, že žalobcovia ako spotrebiteľia utrpeli ujmu a na jej prekonanie museli nevyhnutne vynaložiť ďalšie náklady.

2. Proti predmetnému rozsudku súdu prvej inštancie podali strany sporu odvolania, o ktorých rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 28. júna 2016 sp. zn. 11Co/471/2015 tak, že ho ako vecne správny potvrdil a žiadnej zo strán sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Vo vzťahu k námietke nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcov na určení neprijateľnosti zmluvnej podmienky uviedol, že sa nemožno stotožniť s tvrdením žalovanej, že zánikom právneho vzťahu stráca pre spotrebiteľa význam dovolania sa neprijateľnosti zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve, ktorou bol spotrebiteľský vzťah založený. Právny vzťah medzi stranami sporu síce zanikol splnením, ale nároky žalobcov ako spotrebiteľov voči žalovanej trvajú naďalej o to viac, že žalovaná svojím protiprávnym konaním na základe neprijateľnej zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve prakticky donútila žalobcov k predčasnému splateniu úveru jeho refinancovaním v inej banke. K tvrdeniu žalovanej, že na zmluvu o hypotekárnom úvere nebolo možné aplikovať úpravu týkajúcu sa neprijateľných zmluvných podmienok, pretože táto bola do slovenského právneho poriadku zakotvená až zákonom č. 575/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník skonštatoval, že zmluvy uzatvorené podľa iných zákonov ako Občianskeho zákonníka, mali charakter spotrebiteľských zmlúv v zmysle už vtedy platného ustanovenia § 23a ods. 1 zákona č. 634/1992 Zb. Preto aj zmluvy uzatvorené podľa iných zákonov možno považovať za spotrebiteľské. Zákon č. 568/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 568/2007 Z. z.“) s účinnosťou od 01. 01. 2008 rozšíril definíciu spotrebiteľských zmlúv aj na zmluvné typy, ktoré neboli upravené v Občianskom zákonníku. V rámci prechodných ustanovení k tejto novele

Občianskeho zákonníka podľa § 879j sa jeho ustanoveniami spravujú aj právne vzťahy, ktoré vznikli pred 1. januárom 2008. To znamená, že ak sporná úverová zmluva bola uzatvorená medzi stranami sporu pred týmto dátumom, jej posúdenie z hľadiska spotrebiteľských zmlúv možno vykonať v zmysle ustanovení (novely) Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú spotrebiteľské zmluvy. Navyše, ak sa aj do 1. januára 2008 ustanovenia Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách nevzťahovali na iné typy spotrebiteľských zmlúv ako tie, ktoré boli upravované Občianskym zákonníkom, posudzovanie neprijateľných a neprimeraných podmienok bolo potrebné vykonať aj v zmysle Smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a posudzovať ich neplatnosť z hľadiska ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd preto dospel k záveru, že ustanoveniami o spotrebiteľských zmluvách upravených v Občianskom zákonníku od 1. januára 2008 sa riadili aj právne vzťahy vyplývajúce zo zmlúv, ktoré mali charakter spotrebiteľskej zmluvy, avšak neboli ako druh zmluvy upravené v VIII. Časti Občianskeho zákonníka. Uvedená zmena Občianskeho zákonníka teda rozšírila posudzovanie neprijateľnosti zmluvných podmienok v zmysle ustanovenia § 53 Občianskeho zákonníka aj na ostatné zmluvné typy. K priznaniu finančného zadosťučinenia uviedol, že zákon neustanovuje žiadne špeciálne podmienky pre jeho priznanie. Základom pre určenie sumy peňažného zadosťučinenia je primeranosť a súd túto sumu určí na základe vlastnej úvahy. Stotožnil sa s kritériami, ktoré vzal súd prvej inštancie pri rozsahu finančného zadosťučinenia do úvahy a s výškou, ktorá žalobcom bola priznaná.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala včas dovolanie žalovaná. Uviedla, že dovolanie uplatňuje z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci, pričom prípustnosť vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len C. s. p.). Podľa žalovanej rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia štyroch právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte neboli vyriešené. Prvou otázkou nastolenou žalovanou je otázka aktívnej vecnej legitímácie žalobcov v prípade žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve po zániku záväzkovoprávneho vzťahu. Poukázala na skutočnosť, že žalobcovia nie sú účastníkmi zmluvy o úvere, z ktorej vyvodzujú svoj nárok, keďže poskytnutý úver žalovanej vrátili v celom rozsahu 12. mája 2014. Nie sú nositeľmi subjektívneho práva, o ktorom má súd rozhodnúť, teda nemajú aktívnu vecnú legitímáciu na podanie žaloby. Dovolanie sa existencie neprijateľnej zmluvnej podmienky a porušenia práv spotrebiteľa nemá po zániku právneho vzťahu reálny význam, pretože sa určovacím výrokom súdu už nemôže ovplyvniť hmotnoprávne postavenie strán sporu. Žalovanou v dovolaní uvedená druhá otázka sa vzťahuje na preukazovanie naliehavého právneho záujmu na určení neprijateľnosti zmluvnej podmienky v prípade individuálnych spotrebiteľských sporov. Podľa právneho názoru žalovanej žalobcovia nemajú naliehavý právny záujem na určení neplatnosti a neprijateľnosti dotknutého ustanovenia úverovej zmluvy, pretože sa žalobou nedomáhajú ochrany individuálnych spotrebiteľských práv. Žaloba tak nemá význam z dôvodu, že nijakým spôsobom neovplyvní právne postavenie žalobcov a navyše výrok rozsudku v súlade s § 228 ods. 1 C. s. p. nemôže zaväzovať iných spotrebiteľov a dodávateľov. Tretia právna otázka sa týka možnosti vysloviť neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve uzavretej pred účinnosťou zákona č. 568/2007 Z. z. Žalovaná vychádzala z názoru, podľa ktorého v čase uzavretia úverovej zmluvy nebolo možné osobitne judikovať neprijateľnosť zmluvných podmienok. Takáto možnosť bola zavedená až zákonom č. 568/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Súd preto nemohol judikovať ich neplatnosť v dôsledku retroaktívnych účinkov § 879j Občianskeho zákonníka. Dotknuté ustanovenia zmluvy mohli nanajvýš stratiť účinnosť a stať sa obsolentnými. Napokon štvrtá otázka sa vzťahuje na priznané finančné zadosťučinenie a žalovaná ju vymedzila tým spôsobom, či je možné priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z. bez toho, aby v konaní bola preukázaná existencia a výška vzniknutej ujmy a bez toho, aby bol medzi stranami spor zo spotrebiteľskej zmluvy. Uviedla, že zákon č. 250/2007 Z. z. nadobudol účinnosť 1. júla 2007, teda po vzniku úverového vzťahu medzi stranami sporu. Na daný právny vzťah sa preto musí aplikovať zákon č. 634/1992 Zb., ktorý priznanie finančného zadosťučinenia spája s preukázaním vzniku finančnej ujmy a jej výšky. Žalobcovia nepreukázali vznik akejkoľvek ujmy, a preto nemajú nárok na primerané finančné zadosťučinenie podľa § 26 ods. 3 zákona č. 634/1992 Zb. Na základe uvedeného potom žiadala, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zmenil tak, že žalobu zamietne a žalovanej prizná nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie, odvolacím súdom a dovolacím

súdom.

4. Žalobcovia vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že dôvody uvedené v dovolaní boli v plnom rozsahu zohľadnené a vyriešené súdom prvej inštancie, ako aj odvolacím súdom. Podľa názoru žalobcov vyplýva ich aktívna vecná legitímácia a naliehavý právny záujem priamo zo zákona. Zánik právneho vzťahu neovplyvňuje právnu skutočnosť, že niektorá podmienka v spotrebiteľskej zmluve je neprijateľná a zároveň neplatná aj z iných dôvodov (§ 37 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka). Táto právna skutočnosť zakladá ďalšie práva spotrebiteľa a zodpovednosť dodávateľa. Nemožno preto prijať právny názor žalovanej, keďže by ním došlo k popretiu účelu ochrany spotrebiteľa, a to sankcionovanie neprijateľných zmluvných podmienok uplatňovaných dodávateľom voči spotrebiteľom. K namietanej neexistencii ujmy zaujali žalobcovia stanovisko, podľa ktorého im vznikla ujma jednostranným navýšením splátok, rozdielnym započítavaním splátok na úhradu istiny a úhradu príslušenstva úveru, ako aj refinancovaním úveru v inej banke. Navrhli preto dovolanie žalovanej ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpená advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., že ide o dovolanie, ktoré spĺňa náležitosti stanovene zákonom (§ 428 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že dovolanie žalovanej nie je dôvodné.

6. V preskúmvanej veci žalovaná napadla dovolaním rozsudok odvolacieho súdu z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 C. s. p.), pričom prípustnosť dovolania vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Dovolačný súd nemajúc vedomosť o rozhodovacej praxi právnych otázok vymedzených žalovanou, od ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu dovolacím súdom, pristúpil k posúdeniu dôvodnosti dovolania v týchto právnych otázkach.

7. Žalovaná prvú otázku vymedzila tak, či je daná aktívna vecná legitímácia dlžníkov (žalobcov) v prípade žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve po zániku záväzkovoprávneho vzťahu. Sama bola toho názoru, že žalobcovia nie sú účastníkmi zmluvy o úvere, z ktorej vyvodzujú svoj nárok, keďže poskytnutý úver žalovanej vrátili v celom rozsahu 12. mája 2014. Nie sú nositeľmi subjektívneho práva, o ktorom má súd rozhodnúť, a teda nemajú aktívnu vecnú legitímáciu na podanie žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky.

8. Vo všeobecnosti platí, že pod vecnou legitímáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva, podľa ktorého je určitá osoba subjektom práva alebo povinnosti, ktoré sú predmetom konania. Pre posúdenie, kto je v spore vecne legitimovaný je rozhodujúce výlučne právo hmotné. V prípade dvojstranných právnych vzťahov, v ktorých strany stoja navzájom v spore, sa rozlišuje vecná legitímácia aktívna (na strane žalobcu) alebo pasívna (na strane žalovaného). Z hľadiska vecnej legitímácie je teda podstatné, že ten, kto žaluje, je aj v skutočnosti podľa hmotného práva nositeľom oprávnenia, o ktoré v konaní ide (aktívna vecná legitímácia), resp. ten, kto je žalovaný, je aj reálne nositeľom hmotnej povinnosti, ktorá je predmetom konania. V prípade, že predmet konania úzko súvisí s právnym úkonom (s platnosťou jeho ustanovenia z dôvodu neprijateľnej podmienky), je vecne legitimovaný predovšetkým ten, kto je účastný tohto právneho úkonu.

9. V preskúmvanej veci je predmetom konania žaloba, ktorou sa žalobcovia domáhajú určenia neprijateľnosti podmienky uvedenej v bode 4.6. úverovej zmluvy uzavretej s predchodcom žalovanej (Dexiou banka Slovensko a. s.) a zároveň neplatnosti dotknutého ustanovenia zmluvy (ide o absolútnu neplatnosť, ktorá pôsobí priamo zo zákona). Uvedená zmluva má povahu spotrebiteľskej zmluvy (k tomu pozri bod 13. rozsudku). Keďže pre vecnú legitímáciu je určujúce hmotné právo, treba pri jej posúdení vychádzať z ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú spotrebiteľské zmluvy, osobitne ustanovenia týkajúce sa neprijateľných zmluvných podmienok, ale aj z ďalších právnych predpisov, najmä zo Zákona o ochrane spotrebiteľa. Z hmotného práva okrem iného vyplýva všeobecná zásada, že spotrebiteľské zmluvy nesmú zásadne obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa, t. j. neprijateľné podmienky (§ 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka účinného v čase uzavretia zmluvy). Z dikcie citovaného ustanovenia možno vyvodiť povinnosť dodávateľa, podľa ktorej nesmie v spotrebiteľských zmluvách používať neprijateľné podmienky, čomu korešponduje právo spotrebiteľa na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách. Ako procesný prostriedok ochrany tu slúži práve žaloba o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky. V takomto spore je potom nositeľom hmotného oprávnenia, o ktoré v konaní ide ten subjekt, ktorý vystupuje v zmluve ako spotrebiteľ a nositeľom povinnosti

subjekt vystupujúci v zmluve ako dodávateľ. V danej veci žalobcovia vystupujú v úverovej zmluve v pozícii spotrebiteľov a žalovaná v pozícii dodávateľa. Žalobcovia sú teda tými subjektami, ktoré možno označiť za nositeľov hmotného oprávnenia, o ktoré v konaní ide a teda majú v tomto konaní vecnú aktívnu legitímáciu. Podľa dovolacieho súdu v prípade žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky z hľadiska vecnej legitímácie (na strane žalobcov) nemá právny význam zánik záväzku splnením dlhu (nie vždy splnenie dlhu má za následok zánik celého právneho vzťahu). Ako už bolo uvedené vyššie predmetná žaloba vychádza zo zákonnej požiadavky, podľa ktorej spotrebiteľské zmluvy nesmú zásadne obsahovať neprijateľné zmluvné podmienky. To sa okrem iného prejavuje v povinnosti dodávateľa nepoužívať v spotrebiteľských zmluvách neprijateľné podmienky. V tomto prípade nejde o nárok z právneho vzťahu, ktorého právnym dôvodom je zmluva, teda o nárok vyplývajúci zo zmluvy, ale o nárok, ktorý vyplýva priamo zo zákona. V konaní o neprijateľnosť zmluvnej podmienky zánik záväzku splnením (prípadne aj zánik celého právneho vzťahu) nemôže mať žiaden vplyv na žalobcami uplatnený nárok a teda ani na ich vecnú legitímáciu. Žalobcovia preto aj v prípade, že nárok uplatnili žalobou po zániku záväzkového právneho vzťahu, sú nositeľmi hmotného oprávnenia, o ktoré v konaní ide, a teda majú v predmetnom spore vecnú aktívnu legitímáciu. Opačný názor by v podstate znamenal odňatie možnosti spotrebiteľovi domáhať sa práva na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách žalobou na súde, čo odporuje čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj Smernici Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „Smernica“).

10. Ak v preskúmvanej veci odvolací súd dospel k právnemu názoru, podľa ktorého žalobcovia majú v tomto konaní aktívnu vecnú legitímáciu, posúdil vec v tejto otázke správne. Dovolanie žalovanej, pokiaľ napáda správnosť rozsudku odvolacieho súdu v tejto časti, je preto nedôvodné.

11. Pokiaľ ide o otázku, či je potrebné preukazovať naliehavý právny záujem na určení neprijateľnosti zmluvnej podmienky v prípade individuálnych spotrebiteľských sporoch treba uviesť, že žalovaná tu vychádza z nesprávnej premisy, keď tvrdí, že žaloba o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky je určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. (s účinnosťou od 1. 7. 2016 § 137 písm. c) C. s. p.). Základným atribútom určovacej žaloby v zmysle citovaného ustanovenia je, že predmetom žaloby musí byť určenie (ne)existencie práva (má sa na mysli vlastníckeho práva, práva nájmu a pod.), čo v tejto žalobe absentuje. Uvedená žaloba vychádza z predpokladu, že dodávateľ porušuje svoju povinnosť nepoužívať neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách. Je teda založená na protiprávnom konaní dodávateľa voči spotrebiteľovi. Výsledkom prijatým na základe takejto žaloby, sa priamo nedeclaruje (ne)existencia práva, ale sa deklaruje existencia nečestnej podmienky, ktorá je v spotrebiteľskej zmluve od jej vzniku. Rozdiel v porovnaní s určovacou žalobou je ďalej v tom, že žalobu o neprijateľnosť zmluvnej podmienky možno uplatniť len v prípade spotrebiteľskej zmluvy. Úplne odlišný v porovnaní s určovacou žalobou je aj účel, ktorému má uvedená žaloba slúžiť (jej cieľom je zabrániť používaniu neprijateľnej zmluvnej podmienky). Dovolací súd dospieva preto k záveru, že v prípade žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky ide o osobitný druh žaloby patriaci spotrebiteľovi s cieľom domáhať sa proti porušiteľovi ochrany svojho práva pred neprijateľnými podmienkami na súde, ktorá má podklad v osobitných predpisoch (§ 53 ods. 1, ods. 4 a 5 a § 53a Občianskeho zákonníka, § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z.). V prípade takejto žaloby nie je preto potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem. Vzhľadom na tento dovolací súdom prijatý záver, právna argumentácia žalovanej, ktorá sa v tejto časti týka len určovacej žaloby v zmysle § 80 písm. c) O. s. p., sa na vec vôbec nevzťahuje. Dovolací súd sa preto k nej ani bližšie nevyjadruje.

12. Dovolací súd pre úplnosť však považuje za potrebné poznamenať, že cieľom žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky nie je len to, aby individuálny spotrebiteľ bol chránený pred záväzkom voči nekalej podmienke uvedenej v spotrebiteľskej zmluve (aby ho táto nezaväzovala), ale obsahom je aj povinnosť dodávateľa nepoužívať ďalej nečestnú zmluvnú podmienku, najmä neuplatňovať z nej plnenie na súde a neprijímať plnenia z takejto podmienky. Účelom žaloby je aj pôsobiť ako „odstrašujúci“ prostriedok voči dodávateľom so zámerom predchádzať nečestným zmluvným podmienkam. Význam vyslovenia konkrétnej neprijateľnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve vo výroku rozsudku je tiež v tom, aby dodávateľa „nútil“ k náprave tohto stavu vo forme zdržať sa používania takejto podmienky alebo podmienky s rovnakým významom nielen vo vzťahu k individuálnemu spotrebiteľovi, ale aby upustil od jej používania vo formulárových zmluvách voči všetkým spotrebiteľom. Tým sa zároveň naplnia dosiahnutie cieľa sledovaného Smernicou zabrániť

neustálemu používaniu neprijateľnej zmluvnej podmienky zo strany dodávateľov. Hoci aj v tomto prípade výrok právoplatného rozsudku pôsobí len medzi stranami sporu (§ 228 ods. 1 C. s. p.), jeho účinky nepochybne presahujú tento zákonom vymedzený rámec a majú oveľa širší rozmer, než len zaväzovať strany sporu. Okrem toho právoplatný rozsudok, ktorým súd vo výroku určí neprijateľnosť zmluvnej podmienky, nebude len vnútornou satisfakciou pre spotrebiteľa, ale sa ním zároveň vytvára zákonný predpoklad pre uplatnenie sankcie voči dodávateľovi za to, že porušil svoju zákonnú povinnosť, a to v podobe práva spotrebiteľa na primerané finančné zadostučinenie podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z. Potreba pripustiť žalobu o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky z tohto dôvodu sa zvyšuje najmä vtedy, ak dodávateľ v úverovej zmluve nielenže použil neprijateľnú zmluvnú podmienku, ale ju aj reálne voči spotrebiteľovi uplatnil, napríklad v súvislosti s jednostranným zvýšením úrokovej sadzby, ako sa to stalo v tomto prípade.

13. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že ak odvolací súd dospel k záveru, podľa ktorého v prípade žaloby o určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v individuálnych spotrebiteľských sporoch nie je potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c) O. s. p., posúdil túto otázku správne. Dovolanie žalovanej ani v tejto časti nie je preto dôvodné.

14. Pokiaľ ide o tretiu právnu otázku, či možno vysloviť neprijateľnosť zmluvnej podmienky obsiahnutej v zmluve, ktorá bola uzavretá pred účinnosťou zákona č. 568/2007 Z. z., dovolací súd uvádza, že v rámci tejto otázky za správne považuje závery prijaté odvolacím súdom, plne sa v tejto časti stotožňuje s dôvodmi jeho rozhodnutia, na ktoré odkazuje. Dovolací súd k týmto dôvodom dopĺňa, že právna úprava spotrebiteľských zmlúv bola do Občianskeho zákonníka včlenená zákonom č. 150/2004 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2004. Okrem vymedzenia pojmov spotrebiteľskej zmluvy, dodávateľa a spotrebiteľa, sa zakotvuje všeobecná zásada nepoužívať v spotrebiteľských zmluvách neprijateľné podmienky a príkladmo je upravený aj výpočet prípadov neprijateľných podmienok v spotrebiteľskej zmluve a tiež ich právny následok v podobe ich neplatnosti (§ 52 ods. 1 až ods. 3 a § 53 ods. 1, ods. 3 písm. a) až j) a ods. 4 Občianskeho zákonníka). To znamená, že Občiansky zákonník v čase vzniku úverovej zmluvy, ktorá je predmetom sporu (10. 5. 2005), už upravoval spotrebiteľské zmluvy, včítane neprijateľných zmluvných podmienok. Novela Občianskeho zákonníka vykonaná zákonom č. 568/2007 Z. z. účinná od 1. januára 2008 okrem iného širšie vymedzila pojem spotrebiteľskej zmluvy tak, aby sa odstránil stav zúženej aplikácie Smernice a pokiaľ ide o úpravu neprijateľných podmienok, len rozšírila ich okruh o ďalšie prípady. Podľa dovolacieho súdu, keďže uvedená novela žiadne zásadné zmeny nepriniesla, bolo možné neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve vysloviť už aj pred účinnosťou zákona č. 568/2007 Z. z. Pokiaľ by tomu malo brániť vymedzenie pojmu spotrebiteľskej zmluvy v pôvodnej právnej úprave (tá za spotrebiteľskú zmluvu považovala len odplatné zmluvy, ktoré sa uzavierajú podľa ôsmej časti a podľa § 55 a nasl. Občianskeho zákonníka), správne odvolací súd odkazuje na ustanovenie § 23a ods. 1 zákona č. 634/1992 Zb. účinného od 28. 10. 2004, podľa ktorého spotrebiteľskými zmluvami sú zmluvy uzavreté nielen podľa Občianskeho zákonníka, ale aj podľa Obchodného zákonníka, ako aj všetky iné zmluvy, ktorých charakteristickým znakom je, že sa uzavierajú vo viacerých prípadoch, a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje. Takýmto kritériám (najmä, že zmluvné podmienky boli vopred pripravené - formulárová zmluva, ktorej obsah žalobcovia nemohli ovplyvniť) sporná úverová zmluva nepochybne vyhovuje, a preto treba mať za to, že už v čase jej vzniku, išlo o spotrebiteľskú zmluvu. Za správny treba považovať aj názor odvolacieho súdu, že pomerne široká ochrana spotrebiteľom je garantovaná aj Smernicou, ktorá je všeobecnej povahy a jej aplikácia prichádza do úvahy vždy, ak daný vzťah neupravuje (vnútroštátna) právna úprava, prípadne bude aplikovaná popri osobitnej právnej úprave. Správne vyvodil, že ak by sa aj do 1. januára 2008 ustanovenia Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách a ani ustanovenia Zákona o ochrane spotrebiteľa na daný prípad nevzťahovali, bolo by potrebné riadiť sa pri posúdení neprijateľnosti zmluvných podmienok spornej úverovej zmluvy príslušnými ustanoveniami Smernice, ktorá za spotrebiteľskú zmluvu považuje iba takú zmluvu, pri ktorej spotrebiteľ nemal možnosť ovplyvniť jej obsah, čo bol aj prípad žalobcov.

15. Dovolací súd so zreteľom na uvedené dospel zhodne s odvolacím súdom k záveru, že aj v prípade úverovej zmluvy uzavretej pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 568/2007 Z. z., možno vysloviť neprijateľnosť zmluvnej podmienky obsiahnutej v takejto zmluve. Aj v tejto časti je preto dovolanie žalovanej nedôvodné.

16. Napokon sa dovolací súd zaoberal ostatnou právnu otázkou, a to, či možno priznať primerané

finančné zadost'učinenie spotrebiteľovi podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z. bez toho, aby bola v konaní preukázaná existencia a výška vzniknutej ujmy a bez toho, aby bol medzi stranami spor zo spotrebiteľskej zmluvy.

17. Dovolací súd v prvom rade považuje za nevyhnutné v nadväznosti na tvrdenie žalovanej určiť právny režim, podľa ktorého je nutné posudzovať právo na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia. V zákone č. 250/2007 Z. z. v prechodnom ustanovení § 29 je upravené pravidlo, podľa ktorého konania začaté do 30. júna 2007 sa dokončia podľa doterajších predpisov. Keďže tento súdny spor začal podaním žaloby 2. 10. 2014, t. j. po 30. júni 2007, je treba na vec aplikovať právnu úpravu zákona č. 250/2007 Z. z. a nie zákona č. 634/1992 Zb. tak, ako to nesprávne tvrdila žalovaná. Výklad preferovaný žalovanou by znamenal poškodenie spotrebiteľov v tom zmysle, že širšiu ochranu by požívali len tí spotrebiteľia, ktorých právne vzťahy vznikli za účinnosti zákona č. 250/2007 Z. z., čo je neprípustné.

18. Aplikujúc režim zákona č. 250/2007 Z. z. je potom nutné použiť jeho § 3 ods. 5, podľa ktorého spotrebiteľ, ktorý na súde úspešne uplatní porušenie práva alebo povinnosti ustanovenej týmto zákonom a osobitnými predpismi, má právo na primerané finančné zadost'učinenie od toho, kto za porušenie práva alebo povinnosti ustanovenej týmto zákonom a osobitnými predpismi zodpovedá. Citované ustanovenie má plniť jednak funkciu satisfakčnú a jednak funkciu sankčnú. Jeho cieľom je predovšetkým odradiť dodávateľov od protiprávneho konania voči spotrebiteľom. Možno ho však chápať aj ako prostriedok na vyvolanie aktivity spotrebiteľov domáhať sa ochrany svojich práv proti dodávateľom v prípadoch, kedy dodávatelia ich práva hrubým spôsobom porušujú. Účelom finančného zadost'učinenia je dovŕšiť ochranu porušeného práva spotrebiteľa ako slabšej strany v spotrebiteľských zmluvách spôsobom, ktorý práve z tohto dôvodu vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany. Jediným predpokladom, ktorý citované ustanovenie zákona vyžaduje je, že spotrebiteľ, na súde úspešne uplatní porušenie práva alebo povinnosti ustanovenej týmto zákonom a osobitnými predpismi. Pod úspešným uplatnením porušenia práva alebo povinnosti v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť, že súd judikuje v prospech spotrebiteľa konkrétny nárok z porušenia práva alebo povinnosti, napr. nárok zo zodpovednosti za škodu, z bezdôvodného obohatenia, alebo vo výroku rozsudku určí neprijateľnosť konkrétne vymedzenej zmluvnej podmienky používanej v spotrebiteľskej zmluve (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/389/2015). Žiadnu inú podmienku, t. j. ani podmienku, aby bol medzi stranami spor zo spotrebiteľskej zmluvy a aby spotrebiteľovi bola privodená konkrétna ujma, nevyžaduje. Zákonodarcu pri uplatňovaní tohto nároku uľahčil spotrebiteľom dôkaznú situáciu, keď na rozdiel od nároku na náhradu škody (bezdôvodného obohatenia), je dôkazné bremeno na strane spotrebiteľa oveľa ľahšie, lebo odpadá problematické preukazovanie či už výšky škody, ujmy, príčinnej súvislosti alebo majetkového prospechu druhej strany. Preukazovanie skutočnej výšky utrpenej ujmy by bolo spravidla nereálne. Pokiaľ ide o rozsah finančného zadost'učinenia, neustanovuje žiadne kritériá, ktoré by bolo potrebné pri určení výšky zadost'učinenia zohľadniť. Jediným kritériom je primeranosť finančného zadost'učinenia. Bude preto vecou úvahy súdu, aby so zreteľom na všetky okolnosti každého jednotlivého prípadu, stanovil rozsah finančného zadost'učinenia.

19. V preskúmvanej veci je z obsahu spisu zrejmé, že žalobcovia ako spotrebiteľia úspešne uplatnili na súde porušenie svojich práv na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách, keď ich žalobe súd vo vzťahu k tomuto nároku v celom rozsahu vyhovel. Splnili tak predpoklad, ktorý zákon č. 250/2007 Z. z. v ustanovení § 3 ods. 5 vyžaduje pre vznik práva na primerané finančné zadost'učinenie. Pre úspešné uplatnenie tohto nároku zákon nevyžaduje, aby bol medzi stranami spor zo spotrebiteľskej zmluvy a ani to, aby žalobcovia preukazovali existenciu a výšku vzniknutej ujmy. Odvolací súd v tejto časti žaloby správne vec po právnej stránke posúdil, keď vychádzal zo záveru, že zákon pre priznanie finančného zadost'učinenia žiadne osobitné podmienky nestanovuje.

20. Vo vzťahu k tejto otázke možno uzavrieť, že v prípade žaloby spotrebiteľa o primerané finančné zadost'učinenie podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z., zákon nevyžaduje, aby bol medzi stranami spor zo spotrebiteľskej zmluvy a aby spotrebiteľ v tomto konaní preukazoval existenciu a výšku vzniknutej ujmy. Dovolanie žalovanej je tak aj v jeho ostatnej časti nedôvodné.

21. So zreteľom na vyššie uvedené dôvody dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie žalovanou vymedzených právnych otázok odvolacím súdom bolo správne. Žalovaná napadla dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto jej dovolanie ako nedôvodne podané podľa § 448 C. s. p. zamietol.

22. O trovách dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p. tak, že žalobcom úspešným v dovolacom konaní priznal ich plnú náhradu, a to uložením povinnosti žalovanej zaplatiť spoločne a nerozdielne náhradu týchto trov s tým, že o výške náhrady rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením (§ 262 ods. 1 a 2 C. s. p.).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.